

MOwNiT – Układy równań liniowych - metody iteracyjne

Przygotował:
Szymon Budziak

Dany jest układ równań liniowych $\mathbf{Ax}=\mathbf{b}$. Elementy macierzy A są zadane wzorem (m,k - parametry zadania podane indywidualnie):

$$\begin{cases} a_{i,i} = k \\ a_{i,j} = \frac{m}{n - i - j + 0.5} \quad \text{dla } i \neq j \end{cases}$$

parametry zadania: $\mathbf{k} = 8, \mathbf{m} = 3$.

Przyjmij wektor x jako dowolną n-elementową permutację ze zbioru $\{ 1, -1 \}$ i oblicz wektor \mathbf{b} .

Problem 1:

Metodą Jacobiego rozwiąż układ równań liniowych $\mathbf{Ax}=\mathbf{b}$ (przyjmując jako niewiadomą wektor x), przyjmując kolejno kryterium stopu:

1. $\|x^{(i+1)} - x^{(i)}\| < \rho$

2. $\|Ax^{(i)} - b\| < \rho$

Obliczenia wykonaj dla różnych rozmiarów układu n, dla różnych wektorów początkowych, a także różnych wartości ρ w kryteriach stopu. (Podaj, jak liczono normę.) Wyznacz liczbę iteracji oraz sprawdź różnicę w czasie obliczeń dla obu kryteriów stopu. Sprawdź dokładność obliczeń.

$$A = D + (L + U) \begin{cases} M = I - D^{-1}A \\ W = D^{-1}b \end{cases}$$

gdzie: L – poddiagonalna; U – naddiagonalna;
D = B – diagonalna, z diagonalnych elementów macierzy A.

$$Ax = (D + (L + U))x = b \implies Dx = -(L + U)x + b$$

Korzystając z zależności

$$Dx^{(t+1)} = -(L + U)x^{(t)} + b$$

otrzymujemy wzór roboczy:

$$x_i^{(t+1)} = \frac{1}{a_{ii}} \left[b_i - \sum_{j=1, j \neq i}^n a_{ij} x_j^{(t)} \right] ; \quad a_{ii} \neq 0, \forall i \in 1, \dots, n$$

Rozmiary układu, które zostały przetestowane w tym zadaniu to: 3, 4, 5, 7, 10, 12, 15, 20, 30, 50, 70, 100, 150, 200, 300. Typ dla którego zostały wykonane obliczenia to float128 z biblioteki numpy.

Wyniki z problemu pierwszego

n	1st condition iters	2nd condition iters	1st condition time [s]	2nd condition time [s]	1st condition norm	2nd condition norm
3	40	52	0.000575	0.000593	$4.763e^{-04}$	$6.306e^{-05}$
4	2000	2000	0.021704	0.020694	$1.494e^{+174}$	$1.494e^{+174}$
5	2000	2000	0.017166	0.019737	$4.184e^{+176}$	$4.184e^{+176}$
7	2000	2000	0.017790	0.019931	$5.859e^{+182}$	$5.859e^{+182}$
10	2000	2000	0.018894	0.020406	$8.543e^{+185}$	$8.543e^{+185}$
12	2000	2000	0.018387	0.021878	$1.778e^{+187}$	$1.778e^{+187}$
15	2000	2000	0.018524	0.024469	$1.476e^{+189}$	$1.476e^{+189}$
20	2000	2000	0.020515	0.026933	$1.035e^{+190}$	$1.035e^{+190}$
30	2000	2000	0.024941	0.033163	$2.445e^{+191}$	$2.445e^{+191}$
50	2000	2000	0.034908	0.054496	$2.803e^{+192}$	$2.803e^{+192}$
70	2000	2000	0.052847	0.087299	$7.774e^{+192}$	$7.774e^{+192}$
100	2000	2000	0.087609	0.161552	$1.658e^{+193}$	$1.658e^{+193}$
150	2000	2000	0.168230	0.314478	$2.938e^{+193}$	$2.938e^{+193}$
200	2000	2000	0.279087	0.547227	$3.933e^{+193}$	$3.933e^{+193}$
300	2000	2000	0.600455	1.246455	$5.226e^{+193}$	$5.226e^{+193}$

Tabela 1: Błędy otrzymane w problemie pierwszym dla różnych wartości rozmiarów układów oraz różnych wektorów początkowych oraz dla epsilon 0.001

n	1st condition iters	2nd condition iters	1st condition time [s]	2nd condition time [s]	1st condition norm	2nd condition norm
3	53	66	0.000804	0.001056	$5.329e^{-05}$	$5.969e^{-06}$
4	2000	2000	0.025071	0.024974	$1.494e^{+174}$	$1.494e^{+174}$
5	2000	2000	0.018147	0.020184	$4.184e^{+176}$	$4.184e^{+176}$
7	2000	2000	0.017775	0.019789	$5.859e^{+182}$	$5.859e^{+182}$
10	2000	2000	0.018203	0.021215	$8.543e^{+185}$	$8.543e^{+185}$
12	2000	2000	0.018488	0.021833	$1.778e^{+187}$	$1.778e^{+187}$
15	2000	2000	0.020829	0.023294	$1.476e^{+189}$	$1.476e^{+189}$
20	2000	2000	0.020935	0.025683	$1.035e^{+190}$	$1.035e^{+190}$
30	2000	2000	0.024437	0.032995	$2.445e^{+191}$	$2.445e^{+191}$
50	2000	2000	0.035752	0.055910	$2.803e^{+192}$	$2.803e^{+192}$
70	2000	2000	0.052548	0.087668	$7.774e^{+192}$	$7.774e^{+192}$
100	2000	2000	0.087870	0.155721	$1.658e^{+193}$	$1.658e^{+193}$
150	2000	2000	0.170660	0.319692	$2.938e^{+193}$	$2.938e^{+193}$
200	2000	2000	0.280881	0.547057	$3.933e^{+193}$	$3.933e^{+193}$
300	2000	2000	0.603831	1.242740	$5.226e^{+193}$	$5.226e^{+193}$

Tabela 2: Błędy otrzymane w problemie pierwszym dla różnych wartości rozmiarów układów oraz różnych wektorów początkowych oraz dla epsilon 0.0001

n	1st condition iters	2nd condition iters	1st condition time [s]	2nd condition time [s]	1st condition norm	2nd condition norm
3	67	79	0.000856	0.001021	$5.044e^{-06}$	$6.687e^{-07}$
4	2000	2000	0.031109	0.024247	$1.494e^{+174}$	$1.494e^{+174}$
5	2000	2000	0.017991	0.020845	$4.184e^{+176}$	$4.184e^{+176}$
7	2000	2000	0.017567	0.020053	$5.859e^{+182}$	$5.859e^{+182}$
10	2000	2000	0.017468	0.021236	$8.543e^{+185}$	$8.543e^{+185}$
12	2000	2000	0.017783	0.021732	$1.778e^{+187}$	$1.778e^{+187}$
15	2000	2000	0.020179	0.022893	$1.476e^{+189}$	$1.476e^{+189}$
20	2000	2000	0.021055	0.025920	$1.035e^{+190}$	$1.035e^{+190}$
30	2000	2000	0.023774	0.032545	$2.445e^{+191}$	$2.445e^{+191}$
50	2000	2000	0.035492	0.054577	$2.803e^{+192}$	$2.803e^{+192}$
70	2000	2000	0.053219	0.086926	$7.774e^{+192}$	$7.774e^{+192}$
100	2000	2000	0.086811	0.155564	$1.658e^{+193}$	$1.658e^{+193}$
150	2000	2000	0.168075	0.314512	$2.938e^{+193}$	$2.938e^{+193}$
200	2000	2000	0.279010	0.556357	$3.933e^{+193}$	$3.933e^{+193}$
300	2000	2000	0.611762	1.280206	$5.226e^{+193}$	$5.226e^{+193}$

Tabela 3: Błędy otrzymane w problemie pierwszym dla różnych wartości rozmiarów układów oraz różnych wektorów początkowych oraz dla epsilon 0.00001

Wnioski

Możemy zauważyć, że w tym przypadku jedynym sensownym rozwiązaniem błędu dla każdej z wartości epsilon jest dla rozmiaru układu równego 3. Reszta błędów przy maksymalnej iteracji równej 2000 zwraca bardzo duże wyniki, w których cecha ma wartości od 174. Wyniki te wydają się być wynikami błędnymi.

Problem 2:

Dowolną metodą znajdź promień spektralny **macierzy iteracji** (dla różnych rozmiarów układu – takich, dla których znajdowane były rozwiązania układu). Sprawdź, czy spełnione są założenia o zbieżności metody dla zadanego układu. Opisz metodę znajdowania promienia spektralnego.

Twierdzenie: Zbieżność procesu iteracyjnego

Teza:

Ciąg (\star) z dowolnym wektorem startowym $x^{(0)}$ jest zbieżny do jedyne granicznego $x^{(\text{inf})}$ wtedy i tylko wtedy, gdy *promień spektralny* (*spectral radius*) macierzy iteracji jest mniejszy od 1

$$\rho(M) < 1$$

Promień spektralny macierzy - wartość własna o maksymalnej wartości bezwzględnej.

Rozmiary układu, które zostały przetestowane w tym zadaniu to: 3, 4, 5, 7, 10, 12, 15, 20, 30, 50, 70, 100, 150, 200, 300.

Promień spektralny to maksymalna wartość spośród wartości bezwzględnych wartości własnych macierzy. Wartościami własnymi macierzy nazywamy pierwiastki wielomianu charakterystycznego dla tej macierzy.

$$w_A(\lambda) = \det(A - \lambda I)$$

gdzie I to macierz jednostkowa. Do obliczania wartości własnych wielomianu została użyta funkcja z biblioteki numpy `linalg.eigvals`.

Wartości promienia spektralnego

n	spectral radius	condition
3	0.845024	True
4	1.222999	False
5	1.226308	False
7	1.235106	False
10	1.239509	False
12	1.241462	False
15	1.244205	False
20	1.245401	False
30	1.247352	False
50	1.248878	False
70	1.249516	False
100	1.249986	False
150	1.250347	False
200	1.250525	False
300	1.250703	False

Tabela 4: Wyniki promieni spektralnych macierzy iteracji oraz sprawdzenie czy są spełnione założenia o zbieżności metody dla danego układu

Wnioski

Możemy zauważyć, że dla wartości rozmiaru układu większej od 3 twierdzenie o zbieżności procesu iteracyjnego nie zachodzi. Dla rozmiaru układu 3 wartość ta wynosi 0.845024. Dla pozostałych rozmiarów przekracza ona 1. Możemy również zauważyć to po pierwszym zadaniu w którym otrzymane błędy były sensowny tylko dla $n=3$, dla reszty były one absurdalnie duże.

Literatura

- Wykład nr 9 dr Rycerz z przedmiotu MOwNiT
- Wikipedia na temat metody Jacobiego oraz promienia spektralnego